

BOLALAR SEREBRAL FALAJI VA MURAKKAB NUQSONLARI BO'LGAN BOLALAR BILAN KORREKSION-PEDAGOGIK ISHLARNI TASHKIL ETISH

Qoraxonova Mashhura Karimovna

*Qashqadaryo viloyati G'uzor tumani 2-ko'p tarmoqli davlat ixtisoslashtirilgan
maktabgacha ta'lim tashkiloti defektologi.*

Qultayeva Matluba Jo'rayevna

*Qashqadaryo viloyati G'uzor tumani 2-ko'p tarmoqli davlat ixtisoslashtirilgan
maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisi.*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada bolalar serebral falaji (BSF) hamda murakkab rivojlanish nuqsonlariga ega bo'lgan maktabgacha yoshdagi bolalar bilan korreksion-pedagogik hamda korreksion-rivojlantiruvchi ishlarni samarali tashkil etish masalalari yoritilgan. Maqolada defektolog va tarbiyachining hamkorlikdagi faoliyati, zamonaviy metodlar, harakat va nutq nuqsonlarini bartaraf etish hamda bolalarni jamiyatga moslashtirish usullari tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *bolalar serebral falaji (BSF), murakkab nuqsonlar, korreksion pedagogika, defektolog, tarbiyachi, adaptatsiya, motorika, sensor integratsiya, inklyuziv muhit.*

KIRISH

Bugungi kunda alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarni jamiyatga va ta'lim jarayoniga integratsiya qilish, ularning intellektual, ruhiy va jismoniy imkoniyatlarini maksimal darajada rivojlantirish davlat ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir.

Xususan, bolalar serebral falaji (BSF) va bir vaqtning o'zida bir nechta murakkab nuqsonlarga (harakat, nutq, ko'rish yoki eshitish, intellektual buzilishlar) ega bo'lgan bolalar bilan ishlash maxsus yondashuv hamda doimiy korreksion-pedagogik ko'makni talab etadi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotida (MTT) BSF va murakkab nuqsonli bolalar bilan korreksion ishlarni tashkil etish bolaning harakat funksiyalarini tiklash, nutqini rivojlantirish va ijtimoiy-maishiy ko'nikmalarini shakllantirishga qaratilgan bo'lishi zarur.

BSF VA MURAKKAB NUQSONLI BOLALAR BILAN ISHLASHNING SPETSIFIKASI

1. Individual yondashuv va dasturlash

BSF va murakkab nuqsonli bolalarda nuqsonlarning namoyon bo'lish darajasi turlicha bo'ladi.

Shu sababli, korreksion ishlar har bir bolaning individual rivojlanish xaritasiga va uning shaxsiy imkoniyatlariga asoslanadi.

- Bolaning diagnostik ko'rsatkichlarini tahlil qilish;
- Mayda va yirik motorika, diqqat, xotira hamda nutq holatini baholash;

• Har bir bola uchun individual korreksion-rivojlantiruvchi ta'lim marshrutini tuzish.

2. Defektolog va tarbiyachining hamkorlikdagi faoliyati

Ixtisoslashtirilgan maktabgacha ta'lim tashkilotida korreksion ishlar majmuali (kompleks) xarakterga ega.

Defektologning vazifasi: Bolaning bilish jarayonlarini (diqqat, idrok, xotira, fikrlash) rivojlantirish, sensoriyani shakllantirish, mayda motorikani faollashtirish hamda logopedik mashg'ulotlar orqali nutq nuqsonlarini tuzatish.

Tarbiyachining vazifasi: Defektolog ko'rsatmalari va usullarini kun tartibi (o'yinlar, ovqatlanish, sayr, gigiyena, o'z-o'ziga xizmat ko'rsatish) davomida mustahkamlash va bolalarning ijtimoiy moslashuviga ko'maklashish.

3. Zamonaviy korreksion texnologiyalar va metodlar

BSF bo'lgan bolalar bilan ishlashda quyidagi samarali metodlardan foydalaniladi:

1. Sensika va art-terapiya: Rasm chizish, loy/plastilin bilan ishlash, qum va suv terapiyasi qo'l barmoqlari muskullarini bo'shashtirish va harakat koordinatsiyasini yaxshilashga yordam beradi.

2. Kinesiologik mashqlar va barmoqlar gimnastikasi: Bosh miya yarim sharlari o'rtasidagi bog'liqlikni kuchaytiradi va harakat faolligini oshiradi.

3. Muloqot va alternativ kommunikatsiya: Nutqi umuman rivojlanmagan yoki og'ir shakldagi bolalar uchun piktogrammalar, jestlar va kartochkalar (PECS) orqali muloqot o'rgatiladi.

4. O'yin texnologiyalari: Barcha mashg'ulotlar qiziqarli o'yin shaklida tashkil etilishi bolada motivatsiyani va emotsional barqarorlikni ta'minlaydi.

XULOSA VA TAVSIYALAR

BSF va murakkab nuqsonli bolalar bilan korreksion-pedagogik ishlarni muvaffaqiyatli tashkil etish faqatgina MTT mutaxassislari sa'y-harakati bilan emas, balki oila va ta'lim muassasasining uzviy hamkorligi orqali amalga oshadi.

Natijalarga erishish uchun quyidagi tavsiyalar muhim hisoblanadi:

1) Mashg'ulotlarni tizimli va uzluksiz ravishda, kichik guruhlarda hamda individual shaklda olib borish.

2) Bolaga moslashtirilgan (adaptiv) ta'lim muhitini yaratish (maxsus mebellar, rivojlantiruvchi didaktik materiallar).

3) Ota-onalarga bolani uy sharoitida parvarishlash va rivojlantirish bo'yicha doimiy pedagogik-psixologik maslahatlar berib borish.

Ushbu integral yondashuv BSF va murakkab nuqsonli bor bolalarning o'z tengdoshlari safiga tezroq moslashishiga, o'z-o'ziga xizmat ko'rsatish ko'nikmalarini egallashiga hamda jamiyatning to'laqonli a'zosi bo'lib yetishishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mamatov X. va boshqalar. Korreksion pedagogika va defektologiya asoslari. – Toshkent, 2020.
2. Shipitsina L.M., Mamaychuk I.I. Detskiy serebralniy paralich. – SPb.: Didaktika Plyus, 2001.
3. Jo'rayeva M.N. Alohida ehtiyojli bolalar maktabgacha ta'limi va ularning adaptatsiyasi. – Tashkent, 2021.
4. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni va Maktabgacha ta'lim kontseptsiyasi.